THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
ציבשער וואָרט
Office and Place of Business: Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave., E.
Published daily except Saturday and Sunday.
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA.
Subscription: $6.00 per year.
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
WINNIPEG — MANITOBA

דער דורכפאל פונ'ם אנטיסעמיטיזם אין קוועבעק

דער דירעקטער אידישער געזיינס אין די קוועבעקער וואלן, די ווידערדערוויילונג פון די צוויי אידישע פארשטייער פון מאָנטרעאל, איז ניט קיין באזונדערס גרויסער. זיי ביידע האָבן אין דער פארגאנגענהייט שטארק פארזינדיקט זיך קעגן דער אידישער באפעלקערונג וואס זיי האָבן פארטראטן, האנדלענדיק ניט אויף א ווירדיקן אופן אינ'ם קאמף פאר די אידישע שול אינטערעסן, כאָטש אין אנדערע פאלן זיינען זיי אפשר געווען גאנץ גוטע אידישע פארשטייער.

אָבער ניט אזוי וויכטיק פאר אונז איז זייער דערוויילונג, ווי דער דורכפאל פון זייערע קעגן־קאנדידאטן, וואס האָבן געפרואווט צו שלאָגן זיי מיט אן אפיל צו די נידריקסטע ראסן פאָראורטיילן. אמווייניקסטנס מר. בערקאָוויטשעס קאָנסערוואטיווער אפאָנענט איז געווען אן אויסגעשפראָכענער אנטיסעמיט, און זיין דורכפאל איז געווען דער דורכפאל פונ'ם אנטיסעמיטיזם בכלל.

אָבער דער אנטיסעמיטיזם איז געווען א קאמפס מיטל אינ'ם וואל־קאמפיין ניט בלויז אין די צוויי וואל־קרייזן מיט אידישע קאנדידאטן, נאָר אויך אין אַ סך וואל־קרייזן וואו עס זיינען בכלל ניט אידן. און דאָס זיינען געווען אין דעם פאל קאָנסערוואטיווע "פאָלי־טישנס", וואָס האָבן זיך באנוצט מיט דעם אנטיסעמיטישן וואָפן, און דערפאר איז דער גרויסער קאָנסערוואטיווער דורכפאל אין קוועבעק געווען אויך א מפלה פאר'ן אנטיסעמיטיזם.

מען קאן בכלל אין קוועבעק ניט אויסטיילן דעם אנטיסעמיטיזם ווי די איינשאפט פון איין פארטיי אָדער א צווייטער. עס האָט זיך אָבער געמאכט אזוי, אז אין דעם פאל האָבן עס די קאָנסערוואטיוון אנגעשטריינגט אלע זייערע כחות און אויסגענוצט אלע מעגלאכע לאָזונגען כדי אויסצוגיין די מאכט פון די ליבעראלן. עס האָבן זיך דערפאר געפונען צווישן די קאָנסערוואטיווע פאליטישנס, וואָס האָבן ניט געבראָקעווען אויך מיט דעם שווינדלערישן אנטיסעמיטיזם, וועט דאָס זיי דערגעגנערן צו זייער ציל.

צו וואָס צו משעפען זיך איז געווען. ס'איז געווען די שול פראגע. כאָטש די ליבעראלע רעגירונג פון פרעמיער מאַקענזיע האָט דאָ־זיקע פראגע געלייזט אויף אן אופן, וואָס וואלט גערארפט צופרידן שטעלן אפילו די פארכיסנסטע אנטיסעמיטן, האָבן אָבער די אנטיסעמיטישע רעדנער עס פארטייטשט אזוי, גלייך ווי די אידן וואלטן געוואונען זייער קאמף פאר שול־רעכט. — אין דאָס מיינט שוין, אז די מאשערע רעגירונג איז א "אידישע" אין אן "אנטי פראנצאזישע", אין מען דארף דערפאר שטימען פאר די קאָנסערוואטיוון און ארויסזעצן די "אידישע" רעגירונג פון מאכט.

עס זעט אויס, אז דער קאָנסערוואטיווער פירער, קאמיליען הוד, וועלכער איז אויך מעיאר פון מאָנטרעאל, האָט ניט בלויז טאָלערירט די אנטיסעמיטישע העצעס פון זיינע נאָכפאָלגער, נאָר ער האָט זיך אפשר דערמוטיקט. ווי ער אליין האָט ניט געלייקנט די קלאגעס פון אנטיסעמיטן, האָט ער אָבער אויך ניט אין מאָל באריירט די וועלכע שול פראגע און אין עוק אין דעם זעלבן זיינען. און מיר געדיינקען נאָך זיין באריומטן אויסדרוק מיט אייניקע הדשים צוריק אין זיינער עפנטלאכער רעדע. אז, "אויב די אידן געפעלט דאָ ניט, קאנען זיי גיין קיין פאלעסטינע".

אָבער קאמיליען הוד האָט געליטן א דאָפּלטע מפלה: דעם קאָ־מאסטראָפאלן דורכפאל פון זיין פארטיי אונטער זיין פירערשאפט, און זיין פערזענלאכע מפלה אין די צוויי וואל־קרייזן פון מאָנטרעאל אין וועלכע ער האָט ארויסגעשטעלט זיין קאנדידאטור, איינשליסנדיק זיין אייגענעם וואל־קרייז, וואָס ער האָט פארטראטן אין דער לעגיסלאטור פאר די לעצטע אכט יאר און וועלכער האָט זיך איצט אָפּגעטרייסלט פון אים.

אזא צעשמעטערנדיקע מפלה קאן קיין פירער פון א פארטיי ניט אויסהאלטן. קאמיליען הוד וועט מוזן מאכן פלאץ פאר א בעסערן פי־רער פון דער קאָנסערוואטיווער פארטיי.

און די נייע פירערשאפט, האָפן מיר, וועט לערנען פון די פעלערן פון דער אלטער, אין וועט פארטרייבן דעם אנטיסעמיטיזם אין ריג־שטאָק, וואוהין ער באלאנגט.

דערפון וועט געווינען צוערשט די קאָנסערוואטיווע פארטיי גו־פא. באפרייענדיק זיך פון די פאליטישע שאר־לאטאנעס, וואָס זיינען אין א גרויסער מאָס שולדיק אין איר איצטיקער גרויסער מפלה. און געווי־נען וועט פון דעם די גאנצע פראָוינצן קוועבעק און קאנדע בכלל. אראָפּ־ווארפנדיק פון זיך דעם אנטיסעמיטישן פלעק.

דער אנטיסעמיטיזם ווערט אומעמיס באנוצט ווי א מיטל אָפּ־צוציען די אויפמערקזאמקייט פון די מאסן פון די אמת'ע פראגעס. אן ערלאכע פירער שאפט ביי די קוועבעקער קאָנסערוואטיוון וועט געפי־נען גענוג אמת'ע פראגעס מיט וועלכע צו געווינען דעם צוטרוי פון די ווייליער, אנשטאט צו באנוצן זיך מיט דער פינסטערניש פון די מאסן אין אנשטאט צו אפלירן צו זייערע פריטיווע ראסן פאָראורטיילן.

די "נאציאָנאלע רעגירונג" ניט אויף אן אייזערנעם בריק

די נייע בריטישע נאציאָנאלע רעגירונג גייט נאָך ניט אויף קיין אייזערנעם בריק. אין דער קאמבינאציע זיינען אריין אייניקע ארבע־טער פירער. אָבער ניט די ארבעטער פארטיי, אין די לעצטע איז די שטארקסטע פארטיי אין פארלאמענט.

די געוועזענע ארבעטער רעגירונג איז אליין קיינמאָל ניט גע־ווען זיכער גענוג אין איר פאָזיציע, אפילו ווען די ליבעראלן האָבן זי געשטיצט. א קאָמבינאציע פון קאָנסערוואטיוון און ליבעראלן איז ווייניקער זיכער מיט א פעסטער מערהייט.

די נייע רעגירונג איז געשאפן געווארן אויף א קורצער צייט, — בלויז אויף דורכפירן די פינאנציעלע רעפארמען, ד. ה., שניידן די רעל־גירונגס הוצאות. אנפאנגענדיק מיט דער שטיצע פאר די ארבעסלאָזע, און צו געפינען נייע קויאלן פון הכנסות.

אָבער די ארבעטער פארטיי, וואַרשיינלאך אינטער הענדער־סאָנס פירערשאפט, וועט באקומען באזונדערס ענערגיש די רעדוקציי־עס אין דער ארבעסלאָזיקייט שטיצע. זאָלן די ארבעטער רייען שטיין סאָליד, און זאָלן זיך געפינען אייניקע אומצופרידענע ליבעראלן און אומאפהייננגיקע, דאן איז די רעגירונג מער ניט זיכער מיט קיין פארלא־מענטארישער מערהייט.

זאָל אזא זאך פאסירן, און זי זאָל דורכפאלן אין פארלאמענט, וועט זי אָבער ווארשיינלאך איפלייזן דעם פארלאמענט, און, ביז די נייע וואלן, וועט זי דערווייל דורכפירן אירע "רעפארמען" דורך רעגי־רונגס דעקרעטן.

צי פרעמיער מאקדאָנאלד וועט זיין אנגענעם אָנצופירן א רע־גירונג מיט פאקטישער דיקטאטאָרישער מאכט, איז אן אנדער פראגע.

דערווייל איז די פאָזיציע פון דער נייער "נאציאָנאלער" רעגי־רונג גאָר ניט אזא פעסטע ווי דאָס זעט אויס פון אויבנאויף.

דער אמת'ער פרצוף-פנים פון א גרויסן פראנצוי־זישן אנטיסעמיט

(א בריוו פון פאריז)

(ספעציעל פאר "דאס אידישע וואָרט")
פון י. שעכטמאן

אלע, וואָס קאָנען אביסל די גע־שיכטע פונ'ם אנטיסעמיטיזם אין פראנקרייך, געדייקען געווים די אייגענארטיקע פיגור פון איינעם פון די לייד־נשאפטלאכסטע און איינפלוסרייכ־סטע פירער פון דעם פראנצויזישן אנ־טיסעמיטיזם, דעם טרויעריק באר־יטן עדואַרד דראמאָן. מיט דעם נאָמען פון דראמאָן זיינען ענג פארבונדן 50 יאָר פון דער פראנצויזישער געשיכ־טע; דער סוף פון דער אימפערע, די קאָמונע, די מלחמה פון 1871-1870, די שאפונג פון דער דריטער רעפּוב־ליק, די פאנאמער אפערע, דער בולאנ־זישן, דער דרייפוס פראצעס. דראָ־מאָן האָט געגומען אן אקטיוון און לייד־דענשאפטלאכן אנטייל אין די אלע היסטאָרישע געשעענישן, און עס איז דערביבער גאנץ פארשטענדלאך, וואָס עס איז איצט דערשינען א ספּעציעלער בוך. אינגאנצן געווידמעט דער ביאָ־גראפיע און דער פערזענלאכקייט פון דעם "גרויסן פראנצויזישן אנטיסעמיט", ווי מען פלעגט רופן עדואַרד דראמאָן אין די גלאנץ־צייטן פון זיין פאליטישער קאריערע.

דער בוך איז געשריבן פון א באקאנ־טן פראנצויזישן ראיאליסטן, א גע־טרייען שילער פון דעם ראיאליסטן־פי־רער שארל מאָראָ, — פון זשארזש בערנאנאָס, און שטעלט מיט זיך פאר א לויבגעזאנג, אן אפּטעטן פאר דראָ־מאָנען. פאר די, וואָס אריינטרינ זיך אין די פראנצויזישע פאליטישע באַ־ציאונגען אין דאָס אין א געוויסער מאס אן איבערשאנג. די פראנצויזי־שע ראיאליסטן טרוימען, ווי באקאנט, וועגן א רעסטאָרוואציע אויף דעם פראנצויזישן טראָן פון דער אלטער דינאסטיע. דראָמאָן האָט אין א געוויסער מאס אן אפּנער קענער פון דער דאזיקער דינאסטיע, וועלכע ער האָט געהאלטן פאר . . . פאראיישט! שוין אין יאָר 1885 האָט ער געשריי־בען, אז עס איז פאראן "א געוויסע פארוואנדשאפט צווישן דיר אלעש־יאָרן און די אידן". אין מיט עטלאכע יאָרן שפּעטער האָט ער דערקלערט: "וואָס א פארטרעטער פון דער אר־דענאָן דינאסטיע רעאקציאָנערן אויפן טראָן, וואלט ער נאָך אונטער אן עהאלטן דאָס אידישע סיסטעם". עס איז דערביבער גאנץ מאָדנע, וואָס א ראיאליסט לויבט אזוי שטארק דראמאָ־נען: אָבער די געזיינטאָטע רעאקציאָ־נערע און אנטיסעמיטישע מענטאלי־טעט האָט זיך, ווי עס שיינט, אריינ־געוויזן פאר שטאָרקער, ווי די דריאָנ־מישע חלוקי־דעות, און דער ראיא־ליסט א הערראָאישע פערזענלאכ־קייט.

עס איז אָבער געפערלאך אויסצו־גראבן אלטע אנגעוויזענאָטן אין דער צע־רונגען. — אפילו ווען מען טוט דאָס שטיצט די אנטיסעמיטישע טעטיקייט פון דראמאָן'ען. בעת ער האָט געגרינ־דעט זיין אייגענע גרויסע אנטיסעמי־טישע צייטונג "לא ליבער פאראל" (דאס פרייע וואָרט"), איז איינער פון זיינע ארויסהעלפער געווען זשאזעף אדעלען, א געוועזענער דירעקטאר פון דעם יעזואיטישן קאלעדזש אין פאר־מאָן בכלל ניט געווען קיין גרויסער איבערקלייבער: פאר זיין צייטונג האָט ער גענומען געלט אויף ביי א גע־שמד'טען אירן גאסטאן קרעמיע . . .

דער דערפאלג פון דעם ערשטן אנ־טיסעמיטישן בוך פון עדואַרד דראָ־מאָן איז געווען אנגעפאלן פון־פאנצויזישע צייטונגען פאלגענדן פּי־קאנטן עפּיזאד:

ראשפאָרד האָט אין זיין צייטונג אנגעשריבן א זייער שארפן אַרטיקל קעגן דער רולעטקע אין מאָנטע־קאר־לאָ. די אדמיניסטראציע פון דער רו־לעטקע האָט אים אויסגעוויזן אויף דער ווע־לט, אז א יאָר אחרים האָט ער ווי־דער באקומען אן איינלאדונג פונם די־רעקטאָראט פון א צו קומען אין מאָנטע קאַרלאָ. זייערדיק שטארק פארנומען, האָט ראשפאָר אנגעשריבן דער דירעקציע א בריוו, אז קומען קאָ־ער ניט, אָבער ער האָט פולשטענדי־קעם פארטרויען צו איר אוז, שיקט־דיק 500 פראנק, בעט ער, אז מען זאָל "שפּילן פאר אים". אין צוויי טעג אחרים האָט ראשפאָר באקומען פון דער דירעקציע א טשעק אויף 50.000 פראנק, מיט א מיטטיילונג, אז אלע נומערן, אויף וועלכע מען האָט אין זיין נאָמען געשפּילט, האָבן געוואר־נען . . . פון דער צייט אן פלעגט ראשפאָר יערן יאָר, שיקן קיין מאָנ־טע קאַרלאָ פינף הונדערט פראנק אין ער פלעגט יערן יאָר "נעווינען" איינע אן דו זעלבע סומע: פופציק טויזנט פראנק.

אזוי האָט אויסגעזעען די געזעלי־שאפטלאכע מעראל אין יענע אנטיסע־מיטישע קרייזן, בראש פון וועלכער עס איז געשטאנען עדואַרד דראָמאָן. דער בוך פון בערנאנאָס, וואָס האָט געזאָלט אויסגעפירט אין א אנערקענטער פארם דעם "גרויסן פראנצויזישן אנטיסעמיטן", האָט גע־לייסטעט א שלעכטן דינסט דעם פראנ־צויזישן אנטיסעמיטיזם, אין צוזאמענ־האנג מיט אים זיינען דערמאנט געו־וארן א סך מעשים טובים פון די אידעאלאנן פון דער אנטיסעמיטישער באוועגונג אין פראנקרייך, וועלכע זיי־נען אין פארלויף פון די לעצטע יאָרן פארגעסן געווארן.

("איטא")

דער געשמד'טער דרייליגנ

(פון דער סעריע "משומדים")
פון אלחנן

(פארזעצונג)

א טשיקאווער פארשיין איז עס פאר איר געווען. נעראוונט האָט ער מיט געשלאסענע אויגן, און מיט גרויס תחלהבות זעשאקלט זיך. געווען אין ער דין ווי א לולב, און הינשלאך געבויגן, די באוועגלאכע ליפּן, דיקע און גרויסע, און א נאָז ווי ביי א אָדלער, געבויגן און פארענדיקט מיט א שארפן שפּיץ. שטאָט א באָרד זיינען געווארן עטּ־לאכע צעווארפענע בינטלאך, האלב גרויע, שיטערע האָר, כאָטש צייל זיי איבער, איבער די טיף איינגעפאלענע באקן. זי האָט מיט וויידערווילן אָפּגע־עדט אירע אויגן פון דאָס געוויכט.

ביים דערלאנגען צום טיש האָט זי צופעלליק באמערקט, ווי אָט א דער פארשיין האָט מאָכנדיק לחיים מיט איר פאטער, געוואָרפן א ווערדן בליק אין איר זייט, זי האָט קיין אויפמערקזאמ־קייט ניט געשאנקען, אָבער אז ער האָט נאָך דעם ערשטן געריכט, נעמאכט א צווייטן און א דריטן לחיים, האָבן זיך די האלב אויסגעלאשענע אויגן פון דעם פארשיין, מיט א יוגנט פייערל אנגע־צונדן, און ער האָט זיין בליק מיט מער דרייסטקייט געלאָזט רוען אויף איר, אויף איר שטייפן פולן בוזיס, וועלכע האָט זיך דעם לייב גרויס, אז עס איז פארן "א געוויסע פארוואנדשאפט צווישן איר אבער ווי־לל. דאָס לייב האָט אין מיט עטלאכע יאָרן געשאפט מיט א גוטלאכע בוזיס, דער דריטער רעפּוב־ליק, די פאנאמער אפערע, דער בולאנ־זישן, דער דרייפוס פראצעס. דראָ־מאָן האָט געגומען אן אקטיוון און לייד־דענשאפטלאכן אנטייל אין די אלע היסטאָרישע געשעענישן, און עס איז דערביבער גאנץ פארשטענדלאך, וואָס עס איז איצט דערשינען א ספּעציעלער בוך. אינגאנצן געווידמעט דער ביאָ־גראפיע און דער פערזענלאכקייט פון דעם "גרויסן פראנצויזישן אנטיסעמי־מיט", ווי מען פלעגט רופן עדואַרד דראָמאָן אין די גלאנץ־צייטן פון זיין פאליטישער קאריערע.

דער בוך איז געשריבן פון א באקאנ־טן פראנצויזישן ראיאליסטן, א גע־טרייען שילער פון דעם ראיאליסטן־פי־רער שארל מאָראָ, — פון זשארזש בערנאנאָס, און שטעלט מיט זיך פאר א לויבגעזאנג, אן אפּטעטן פאר דראָ־מאָנען. פאר די, וואָס אריינטרינ זיך אין די פראנצויזישע פאליטישע באַ־ציאונגען אין דאָס אין א געוויסער מאס אן איבערשאנג. די פראנצויזי־שע ראיאליסטן טרוימען, ווי באקאנט, וועגן א רעסטאָרוואציע אויף דעם פראנצויזישן טראָן פון דער אלטער דינאסטיע, אָבער אויף אן אנגעזעענע אידן, ווי מיט משה מילהאָ, מיט מי־רע, מיט יוסף כהן, מיט אלעקסאנדר ווייל. דאָס אידישע געלט איז דו־אר־דיש פריינטשאפט האָבן אים דראָ־מאָלסט גאנץ גוט געשטעקט . . .

ערשט אין זיינע שפּרעציקער יאָרן האָט דראָמאָן אָנגעלעגט פאר דער וועלט זיין ליידנשאפטלאכע אנטיסע־מיטישע נשמה. זיין באריומטע בוך "דאָס אידישע פראנקרייך" האָט אריינגערופן א קאלאסאלע סענסאציע און האָט געהאָט א גראנדיעזן דער־פאָלג. ערשט אויגט וויינט זיך אויס, וואָס פאר א ראָלע עס האָבן ביים רע־דאקטיר פון אט דעם גרויסן אנטיסע־מיטישן ווערק געשפּילט די יעזואיטן: "דער מאָנוסקריפּט פון דעם "אידישן פראנקרייך" איז פאר'ן אָפּגעבן אין דרוק פון עלעיינס געווארן דיזלאָק, ביי וועלכן דראָמאָן, ווי ער איז אליין מודה, האָט "געבעטן עדות וועגן געו־וויסע פראגן". א יעזואיטישע האָט האָט געשטעקט הינטער דער ערשטער אנטיסעמיטישער אויסטרעטונג פון עדואַרד דראָמאָן . . . די זעלבע שוואר־צע האָט האָט אויף וויטער נע־מיט די בעסטע כוונות. דראָמאָן איז געשטאָרבן מיט פערצן יאָר צוריק, — א פארנעמענער, מאכטלאָזער אל־טער מאַן. בערנאנאָס האָט מיט זיין בוך אין פון אנדערע מאטעריאלן קריסטאליזירט זיך פאמעלאך אויס אזא פרצוף־פנים פון דראָמאָנען, וואָס איז גאנץ ווייס פון אידעאל פון וואָס קאָמפּראָמעטירט אומבראחמנות'דיק די דאזיקע "הערראָאישע פיגור" פון דעם פראנצויזישן אנטיסעמיטיזם.

בענאנאָ גופא אנערקענט אין זיין בוך, אז יאָרלאנג האָט זיין העלד גע־לעבט אויפן חשבון פון צוויי אידישע באנקירן, די ברידער עמיל און אויגאָ פעריער. מיט זייער געלט האָט עס־זיסטירט די צייטונג "ליבערטע", און וועלכער עס האָט געארבעט דראָמאָן, בערנאנאָ באמערקט דערצו מיט בי־טערקייט: א מערקווירדיקע און מאר־נע צוזאמענארבעט" . . . כדי צו פאר־ענטפערן זיין העלד, ציטירט ער די ווערטער, מיט וועלכע דראָמאָן האָט שפּעטער כאראקטעריזירט די דאזיקע תקופה פון זיין לעבן: "ביז א בוך־טייטאָן, ביז בערבען" האָט ער גלייטן אידישע פראנקרייך". אָבער קיין שום באוויזע דערפאר, נאָר אויף דעם ריינע אין אנגעזעענע אידן, ווי מיט משה מילהאָ, מיט מי־רע, מיט יוסף כהן, מיט אלעקסאנדר ווייל. דאָס אידישע געלט איז דו־אר־דיש פריינטשאפט האָבן אים דראָ־מאָלסט גאנץ גוט געשטעקט . . .

ערשט אין זיינע פערציקער יאָרן האָט דראָמאָן אָנגעלעגט פאר דער וועלט זיין ליידנשאפטלאכע אנטיסע־מיטישע נשמה. זיין באריומטע בוך "דאָס אידישע פראנקרייך" האָט אריינגערופן א קאלאסאלע סענסאציע און האָט געהאָט א גראנדיעזן דער־פאָלג. ערשט אויגט וויינט זיך אויס, וואָס פאר א ראָלע עס האָבן ביים רע־דאקטיר פון אט דעם גרויסן אנטיסע־מיטישן ווערק געשפּילט די יעזואיטן: "דער מאָנוסקריפּט פון דעם "אידישן פראנקרייך" איז פאר'ן אָפּגעבן אין דרוק פון עלעיינס געווארן דיזלאָק, ביי וועלכן דראָמאָן, ווי ער איז אליין מודה, האָט "געבעטן עדות וועגן גע־וויסע פראגן". א יעזואיטישע האָט האָט געשטעקט הינטער דער ערשטער אנטיסעמיטישער אויסטרעטונג פון עדואַרד דראָמאָן . . . די זעלבע שוואר־צע האָנט האָט אויף וויטער נע־מיט די בעסטע כוונות. דראָמאָן איז געשטאָרבן מיט פערצן יאָר צוריק, — א פארנעמענער, מאכטלאָזער אל־טער מאַן. בערנאנאָ האָט מיט זיין בוך אויף דער רמאָנט, — און איצט איז די פערזענלאכקייט פון דעם "גרויסן אנטיסעמיט" ווידער גע־וואָרן אקטועל. בערנאנאָ האָט גע־פּרואווט צו אידעאליזירן דראָמאָנען, — אָבער אויפן סמך פון זיין אייגע־נעם בוך פון אנדערע מאטעריאלן קריסטאליזירט זיך פאמעלאך אויס אזא פרצוף־פנים פון דראָמאָנען, וואָס איז גאנץ ווייט פון אידעאל פון וואָס קאָמפּראָמעטירט אומבראחמנות'דיק די דאזיקע "הערראָאישע פיגור" פון דעם פראנצויזישן אנטיסעמיטיזם.

בענאנאָ גופא אנערקענט אין זיין בוך, אז יאָרלאנג האָט זיין העלד גע־לעבט אויפן חשבון פון צוויי אידישע באנקירן, די ברידער עמיל און אויגאָ פעריער. מיט זייער געלט האָט עס־זיסטירט די צייטונג "ליבערטע", און וועלכער עס האָט געארבעט דראָמאָן. בערנאנאָ באמערקט דערצו מיט בי־טערקייט: א מערקווירדיקע און מאר־נע צוזאמענארבעט" . . . כדי צו פאר־ענטפערן זיין העלד, ציטירט ער די ווערטער, מיט וועלכע דראָמאָן האָט שפּעטער כאראקטעריזירט די דאזיקע תקופה פון זיין לעבן: "ביז א בוך־טייטאָן, ביז בערבען" האָט ער גלייטן אידישע פראנקרייך". אָבער אין אידישע פראנקרייך זיינען אין דער אלטער ר' שיין שום באוויזע דערפאר. אָבער ריינע אין אנגעזעענע אידן, ווי מיט משה מילהאָ, מיט מי־רע, מיט יוסף כהן, מיט אלעקסאנדר ווייל. דאָס אידישע געלט איז דו־אר־דיש פריינטשאפט האָבן אים דראָ־מאָלסט גאנץ גוט געשטעקט . . .

ערשט אין זיינע פערציקער יאָרן האָט דראָמאָן אָנגעלעגט פאר דער וועלט זיין ליידנשאפטלאכע אנטיסע־מיטישע נשמה. זיין באריומטע בוך "דאָס אידישע פראנקרייך" האָט אריינגערופן א קאלאסאלע סענסאציע און האָט געהאָט א גראנדיעזן דער־פאָלג. ערשט אויגט וויינט זיך אויס, וואָס פאר א ראָלע עס האָבן ביים רע־דאקטיר פון אט דעם גרויסן אנטיסע־מיטישן ווערק געשפּילט די יעזואיטן: "דער מאָנוסקריפּט פון דעם "אידישן פראנקרייך" איז פאר'ן אָפּגעבן אין דרוק פון עלעיינס געווארן דיזלאָק, ביי וועלכן דראָמאָן, ווי ער איז אליין מודה, האָט "געבעטן עדות וועגן גע־וויסע פראגן". א יעזואיטישע האָט האָט געשטעקט הינטער דער ערשטער אנטיסעמיטישער אויסטרעטונג פון עדואַרד דראָמאָן . . . די זעלבע שוואר־צע האָנט האָט אויף וויטער נע־מיט די בעסטע כוונות. דראָמאָן איז געשטאָרבן מיט פערצן יאָר צוריק, — א פארנעמענער, מאכטלאָזער אל־טער מאַן. בערנאנאָ האָט מיט זיין בוך אויף דער רמאָנט, — און איצט איז די פערזענלאכקייט פון דעם "גרויסן אנטיסעמיט" ווידער גע־וואָרן אקטועל. בערנאנאָ האָט גע־פּרואווט צו אידעאליזירן דראָמאָנען, — אָבער אויפן סמך פון זיין אייגע־נעם בוך פון אנדערע מאטעריאלן קריסטאליזירט זיך פאמעלאך אויס אזא פרצוף־פנים פון דראָמאָנען, וואָס איז גאנץ ווייט פון אידעאל פון וואָס קאָמפּראָמעטירט אומבראחמנות'דיק די דאזיקע "הערראָאישע פיגור" פון דעם פראנצויזישן אנטיסעמיטיזם.

בענאנאָ גופא אנערקענט אין זיין בוך, אז יאָרלאנג האָט זיין העלד גע־לעבט אויפן חשבון פון צוויי אידישע באנקירן, די ברידער עמיל און אויגאָ פעריער. מיט זייער געלט האָט עס־זיסטירט די צייטונג "ליבערטע", און וועלכער עס האָט געארבעט דראָמאָן. בערנאנאָ באמערקט דערצו מיט בי־טערקייט: א מערקווירדיקע און מאר־נע צוזאמענארבעט" . . . כדי צו פאר־ענטפערן זיין העלד, ציטירט ער די ווערטער, מיט וועלכע דראָמאָן האָט שפּעטער כאראקטעריזירט די דאזיקע תקופה פון זיין לעבן: "ביז א בוך־טייטאָן, ביז בערבען" האָט ער גלייטן אידישע פראנקרייך". אָבער אין אידישע פראנקרייך זיינען אין דער אלטער ר' שיין שום באוויזע דערפאר, נאָר אויף דעם